

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Bibliografie 1969

Hoetjes, B.J.S.; Es, G.H. van

Citation

Hoetjes, B. J. S., & Es, G. H. van. (1970). Bibliografie 1969. *Acta Politica*, 5: 1969/1970(3), 346-354.
Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3451245>

Version: Publisher's Version
License: [Leiden University Non-exclusive license](#)
Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3451245>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

BIBLIOGRAFIE 1969

door B. J. S. Hoetjes en G. H. van Es

De bibliografie van voor politicologen relevante literatuur over 1969 heeft dezelfde opzet als de bibliografieën die in de voorgaande jaargangen zijn verschenen.* Kort samengevat komt deze opzet op het volgende neer. Er zijn uitsluitend werken van Nederlandse auteurs vermeld. Niet vermeld zijn studies over buitenlandse situaties (afgezien van enkele werken die van algemeen politologisch belang zijn), studies op het terrein van de sociaal-economische politiek, niet-theoretische studies op het terrein van de internationale betrekkingen en artikelen in dag- en weekbladen. Alle titels zijn in het Engels vertaald en waar nodig is een korte aanduiding van de inhoud gegeven.

This bibliography lists publications on political science published by Dutch authors in 1969, and dealing mainly with Dutch problems. All titles have been translated into English, though not always literally. Where necessary we give additional information about the content of the publication. Bibliographies for 1945-1965, 1966, 1967, and 1968 have been published in former volumes of this journal.*

MEMOIRES EN BIOGRAFIEËN/MEMOIRS AND BIOGRAPHIES

- 1 Raalte, E. van, 'Herinneringen — kroniek van vijftig jaren geheime dagboeken', in: *De Gids*, 132 (1969), nr. 1/2, pp. 67-73.
— review article on recent publications of secret diaries, memoirs etc. of prominent political and official persons.
- 2 Vonhoff, H. J. L., *Bewegend verleden*. Een biografische visie op mr. P. J. Oud, Alphen aan de Rijn, 1969, — 182 pp.
— Biography of the Dutch politician mr. P. J. Oud.

ALGEMENE WERKEN/GENERAL WORKS

Macht en gezag/Power and authority

- 3 Berting, J., 'Beeld en beleving van machtsongelijkheid' (Perception of power inequality) in: *Macht, machthebbers, machtelozen*, Meppel 1969, pp. 45-65.
- 4 Braam, G. P. A. van en J. Swinkels, 'De verdeling van invloedskanalen bij collectieve acties vanuit plaatselijk niveau. Een onderzoek naar 'lokale macht in twee Nederlandse gemeenten'. (The distribution of channels of influence at the local level), in: *Sociologische Gids*, 16 (1969), pp. 82-102.
- 5 Breuer, F. J. L. I., 'De legitimeringsgronden van het gezag. Een sociologische beschouwing.' (Legitimizing grounds of authority. A sociological approach), in: *Mens en Maatschappij*, 44 (1969), pp. 197-214.
- 6 Breuer, F. J. L. I., *Functioneel gezag in theorie en werkelijkheid*. (Functional authority in theory and practice), Leiden, 1969.
— literature study about functional authority and analysis of data from several Dutch surveys.
- 7 Drooglever Fortuijn, A. B., *Macht en modernisering*. De betekenis van het begrip macht voor de analyse van processen van sociale verandering. (Power

and modernization. The meaning of the concept of power for the analysis of processes of social change), Amsterdam 1969, — 57 pp.
— classification of types of power and leadership; types of leadership in decision processes.

- 8 Drooglever Fortuijn, A. B., 'De meting van macht. Enige validiteitsproblemen bij een onderzoek op het Griekse platteland.' (Measuring power. Some validity problems in a survey on the Greek countryside), in: *Sociologische Gids*, 16 (1969), pp. 102-115.
- 9 Ellemers, J. E., 'Macht en invloed: begripsvorming en kenmerken.' (Power and influence: conceptualization and characteristics), in: *Macht, machthebbers, machtelozen*, Meppel 1969, pp. 9-29.
- 10 Nijhoff, P., 'Hoofdstromingen in de macro-sociologische machtstheorie.' (Main currents in macrosociological theory of power), in: *Macht, machthebbers, machtelozen*, Meppel 1969, pp. 30-44.

Andere/Other

- 11 Daalder, H., *Cabinets and parliaments in ten smaller European democracies*, z. pl. 1969, — 24 pp.
— paper Round Table Conference (IPSA, Turin 1969).
- 12 Doorn, J. A. A. van (ed.), *Robert Michels' 'Democratie en organisatie'*. Een klassieke theorie. (Robert Michels' 'Democracy and organization'. A classical theory), Rotterdam 1969, — 196 pp.
— a Dutch translation of Michels' 'Zur Soziologie des Parteiwesens in der modernen Demokratie' (1911), edited and introduced by van Doorn.
- 13 Doorn, J. A. A. van, 'De voortgezette revolutie. China en de ijzeren wet der oligarchisering.' (The permanent revolution. China and the iron law of oligarchy), in: *Sociologische Gids*, 16 (1969), pp. 155-178.
— 'Mao's escape from Michels' 'Iron Law'.
- 14 Ellemers, J. E., 'Patronage in sociologisch perspectief.' (Patronage in sociological perspective), in: *Sociologische Gids*, 16 (1969), pp. 432-440.
— discussion of the definition of 'patronage' as a form of power/influence relationship.
- 15 Swaan, A. de, 'Theoristen versus behavioristen. Enkele aspecten van een tegenstelling binnen de wetenschap der politiek in de Verenigde Staten. (Theorists versus behaviorists. Some aspects of a conflict within American political science), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 125-138.
(Abstract in English, p. 224).
- 16 Valkenburgh, P., *Anatomie van het conflict*. Een modeltheoretische benadering. (The anatomy of conflict), Alphen aan de Rijn 1969, — 170 pp.
- 17 Velzen, H. H. E. Thoden van, 'Patronage en strategie'. (Patronage and strategy), in: *Sociologische Gids*, 10 (1969), pp. 387-394.
— the concept of patronage defined in a broad political context, illustrated with data from a Tanzanian village.
- 18 Vree, J. K. de, 'Over theorievorming'. (On theory formation), in: *Acta Politica*, 3 (1968/69), pp. 275-298.
(Abstract in English, p. 356).

IDEOLOGIE/IDEOLOGY

- 19 Bergh, G. van Benthem van den, *De ideologie van het Westen*. (The ideology of the West), Amsterdam 1969, — 215 pp.
— collection of essays on western democracy and opposition.

* *Acta Politica*, 1 (1965/66), pp. 262-277; 2 (1966/67), pp. 236-245; 3 (1967/68), pp. 250-259; 4 (1968/69), pp. 331-338.

- 20 Duijn, R. van, *De boodschap van een wijze kabouter*. Een beschouwing over het filosofische en politieke werk van Peter Kropotkin. (The philosophical and political work of Peter Kropotkin), Amsterdam 1969, — 96 pp.
- 21 Harmsen, G., *Marx contra de marxistische ideologen*. (Marx versus the marxist ideologists), 's-Gravenhage 1968.
- 22 Meijer, Josine W. L., 'Marx en de marxisten'. (Marx and the marxists), in: *Tirade*, 13 (1969), nr. 146, pp. 223-236.
— review article of recent publications about the relationship between Marx and his followers.
- 23 Stam, A., 'De communistische ideologie en mentaliteit in het licht van de dissonantietheorie.' (Communist ideology and mentality in the light of Festinger's theory of cognitive dissonance), in: *Oost-West*, 8 (1969), pp. 331-334.

HET POLITIEK SYSTEEM/THE POLITICAL SYSTEM

Grondslagen/Foundations

- 24 Drees, W., *Monarchie, democratie, republiek*. (Monarchy, democracy, republic), Baarn 1969, — 54 pp.
- 25 Lijphart, A., 'Consociational Democracy', in: *World Politics*, 21 (1968/69), pp. 207-225.

Instellingen/Institutions

(Herziening van de) Grondwet/(Revision of the) Constitution

- 26 Burkens, M. C., 'Duidelijkheid van het politieke bestel.' (Unambiguity in the political system), in: *Nederlands Juristenblad*, 13 december 1969, pp. 1142-1150.
— comparison of Dutch constitutional and electoral revision proposals with the British parliamentary system.
- 27 s'Jacob, E. H., 'Dient de uitoefening van de grondrechten, welke meningsvorming, meningsuiting en informatie betreffen, grondwettelijk te worden geregeld?', in: *Nederlands Juristenblad*, 14 juni 1969, pp. 557-563.
— discusses whether there should be a constitutional regulation of the fundamental rights regarding information, expression and formation of opinion.
- 28 Maarsseveen, H. Th. J. F. van (red.), *De parlementaire geschiedenis van de proeve van een nieuwe grondwet 1950-1967*. (The parliamentary history of the concept for a new constitution 1950-1967), 's-Gravenhage 1969, — 234 pp.
- 29 Maarsseveen, H. Th. J. F. van (red.), *Adviezen van politieke en maatschappelijke organen over vernieuwing van grondwet en kieswet*. (Opinions of political and social groups concerning the revision of the constitution and electoral laws), 's-Gravenhage 1969.
- 30 *Rapport — Tweede — van de Staatscommissie van advies inzake de grondwet en de kieswet*. (Second report from the State Commission of Advice on the revision of the constitution and the electoral law), 's-Gravenhage 1969, — 293 pp.
— the first report, mainly on reforms of the electoral system was published in 1968 (see bibliography 1968, nr. 33, in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), p. 334).

Regering/Cabinet

- 31 Maarsseveen, H. Th. J. F. van, *De heerschappij van de ministerraad*. (The rule of the council of ministers), 's-Gravenhage 1969, — 62 pp.
— discusses position and functioning of the Dutch cabinet.
- 32 Puchinger, G., *Colijn en het einde van de coalitie*, Vol. I. De geschiedenis van de kabinetsformaties 1918-1924. (Colijn and the end of the coalition, Vol. I. The history of the cabinet formations 1918-1924), Kampen 1969, — 602 pp.

Parlement/Parliament

- 33 Alderwegen, C. H. van, 'Het Nederlandse parlement: gegevens over leeftijd en duur van het lidmaatschap.' (The composition of the Netherlands' parliament 1965-1967 according to age and duration of membership), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 197-207. (Abstract in English p. 226).
— the article updates some of the background data of Dutch parliamentarians given in: F. H. Moquette, 'Het Nederlandse parlement,' in: *Acta Politica*, 1 (1965/66), pp. 112-153.
- 34 Donner, A. M., 'De geachte afgevaardigde. Over de vertegenwoordigende rol van het parlementslid.' (The honourable member), in: *A.R. Staatskunde*, 39 (1969), p. 1-10.
— an extended review article of A. Hoogerwerf, *De geachte afgevaardigde*, Meppel 1968.
- 35 Reinsma, R., 'De invasie der kerkelijken. De A.R. Tweede Kamerleden van 1897-1917', in: *Antirevolutionaire Staatskunde*, 36 (1969), pp. 241-265.
— social and economic background data of the A.R. (Protestant) members of parliament during the years of rising Protestant influence, 1897-1917.

Verhouding tussen staatsorganen

- 36 Cramer, N., *Evenwicht en overwicht*. De verhouding van regering en volksvertegenwoordiging in de parlementaire geschiedenis, Assen 1969, — 42 pp.
— the relation between government and parliament in Dutch parliamentary history.
— in an appendix: some results of a survey of attitudes of Dutch parliamentarians.
- 37 Kuijpers, G., *De verhouding regering, Staten-Generaal en kiezer*. (The relation between government, parliament and voter), Z.pl., 1969, — 39 pp.

Kiestelsel/Electoral system

- 38 Scholten, G. H., G. Ringnalda, 'Netherlands', in: *International guide to electoral statistics*. (Guide international des statistiques électorales) Vol. I: National elections in Western Europe. Ed. by Stein Rokkan and Jean Meyriat, The Hague etc. 1969, pp. 232-260.

Diversen/Miscellaneous

- 39 'Burgemeester -- De --. Studie van de Wiardi Beckman Stichting,' in: *Socialisme en Democratie*, 12 (1969), pp. 556-591.
— a report on the position of the burgomaster, giving *inter alia* data on the social and economic background of burgomasters.
- 40 Goede, B. de en H. Th. J. F. van Maarsseveen, *Hoe openbaar wordt ons bestuur?* (How 'public' is our administration going to be?), 's-Gravenhage 1969, — 290 pp.

- a collection of essays about public administration.
- 41 Koopmans, T., 'Bureaucratisch gedrag in een ministerloos tijdperk (1940-1942)'. (Bureaucrats without political superiors 1940-1942), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 361-384.
(Abstract in English, p. 481).
- 42 Lanting, A., 'Burgemeestersbenoemingen 1963-1967' (Appointment of Burgomasters), in: *Tijdschrift voor Overheidsadministratie*, 25 (1969), pp. 81-84.
– data relating to number of appointments, age, and occupation before appointment.
- 43 Prakke, L., 'Reflections on judicial review of legislation', in: *Acta Politica*, 4 (1969), pp. 385-424.
(Abstract in English, p. 481-482).
- 44 Valkenburgh, P. en E. E. Nordtholt, 'Onderzoek verhouding politie-burgerij' (Survey of the relationship police-citizens), in: *Tijdschrift voor de Politie*, 31 (1969), pp. 396-404.
– preliminary remarks on research objectives, sampling method and questionnaire construction.

HET POLITIEK PROCES/THE POLITICAL PROCESS

Algemeen/General

Politieke verandering/Political change

- 45 Hoogerwerf, A., *Verandering van politieke stelsels*, (The Process of Change of Political Systems), Assen 1969, – 24 pp.
- 46 Verkuijl, J. en H. G. Schulte Nordholt, *Verantwoorde revolutie*. Over middelen en doeleinden in de strijd om transformatie van samenlevingen. (Justified revolution), Kampen 1969, – 120 pp.
– discussion of the relation church & theology – revolution and the relation revolution & social innovation, by a group of social scientists of the Free University of Amsterdam.

Politiek proces: Nederland/Political process: the Netherlands

- 47 Galen, J. Jansen van, *Politiek Jaarboek 1969*. De Nederlandse politiek in het parlementaire jaar 1967-68. (Dutch politics during the parliamentary year 1967-1968), Amsterdam 1969, – 232 pp.
- 48 Hartog, F., *Politieke politiek*. (Political policy), Leiden 1969, – 104 pp.
– an economist analyses the present Dutch political situation.
- 49 Kroes, R., 'Strategie en structuur in de Nederlandse Politiek.' (Strategy and structure in Dutch politics), in: *Sociologische Gids*, 16 (1969), pp. 255-265.
– review article about political systems theories and its applicability to Dutch politics.
- 50 Lijphart, A., 'Kentering in de Nederlandse politiek.' (Dutch politics in transition), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 231-247.
– transition of Dutch democracy from the 'consociational' to the 'depoliticized' pattern. (Abstract in English, p. 355).

Politieke partijen/Political parties

- 51 Godschalk, J. J., 'Enige politieke en sociale kenmerken van de oprichters van D'66.' (Some political and social characteristics of the founders of the political party 'Democrats '66'), in: *Acta Politica*, 5 (1967/70), pp. 62-74.

(Abstract in English, p. 102).

- 52 Koomen, W. en L. F. M. Willems, 'Waarneming van het stelsel van Nederlandse politieke partijen.' (Perception of the configuration of Dutch political parties), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 460-465. (Abstract in English, p. 483-484.).
- 53 Lammers, G. J., 'De kiezers en hun partijen.' (The voters and their parties), in: *Antirevolutionaire Staatskunde*, 36 (1969), pp. 29-36.
– review article on the possibility and desirability of legal rules for political parties in the Netherlands.
- 64 Lipschits, I., *Links en rechts in de politiek*. (Left and Right in politics), Meppel 1969, – 163 pp.
– a discussion of the use of 'left' and 'right' in Dutch politics.
- 55 Nooij, A. T. J., *De Boerenpartij*. Desoriëntatie en radicalisering onder de boeren. (The Farmers' Party. Desorientation and radicalization among farmers), Meppel 1969, – 225 pp.
– sociological dissertation about personal and social determinants of Dutch agrarian radicalism.
– See for reviews of this book: A. W. van der Bau, J. Niezing and P. G. Swanborn: *Mens en Maatschappij*, 44 (1969), pp. 317-329.
– and L. P. J. de Bruyn, in: *Acta Politica*, 5 (1969/70), pp. 95-96.

Politiek gedrag/Political behaviour

- 56 *Benoemen of kiezen*. Een terreinverkenkende enquête over opvattingen van Arnhemse kiesgerechtigden inzake de benoeming van burgemeesters. (Appointment or election), Nijmegen 1969, – 22 pp.
– exploratory survey of opinions regarding the nomination or election of Dutch Burgomasters, conducted by the Institute for Political Science, Nijmegen University.
- 57 *Bevolking en parlement*. Onderzoek ingesteld onder het Nederlandse publiek naar zijn relatie met het parlement, verricht in opdracht van het Genootschap voor Reclame. Samenvatting van de belangrijkste resultaten, uitgebracht op het 29e reclamecongres 20-21 maart 1969 te 's-Gravenhage. (The people and parliament), Amsterdam 1969, – 33 pp.
– main results of a survey among Dutch adults about the relation of the public with the parliament.
- 58 Boekestijn, C., P. Boskma e.a., *Student en politiek*. Interimrapport over een onderzoek naar politieke opvattingen en houdingen van mannelijke studenten in de leeftijdsgroep 22-24 jaar in de faculteiten der sociale wetenschappen, wiskunde en natuurwetenschappen, rechten en theologie aan de Technische Hogeschool te Twente en aan enkele kunstacademies in Amsterdam. (Student and politics), Amsterdam 1969, – 39 pp.
– Survey of political opinions and attitudes of students.
- 59 Defares, P. B. en E. van Praag, 'Het meten van dogmatisme'. (Measuring dogmatism), in: *Sociologische Gids*, 16 (1969), pp. 247-254.
– measurement of the relationship between individual dispositions and a.o. political affiliations.
- 60 Hoeven, P. J. A. ter, *Arbeiders tussen welvaart en onvrede*, Alphen aan de Rijn 1969, – 300 pp.
– the loss of identity of the working class in a welfare state.
- 61 Hoogerwerf, A., 'Attitudes politiques des électeurs néerlandais' (Political

attitudes of Dutch voters), in: *Annales de la Faculté de Droit de Liège*, 1968, pp. 419-450.

- 62 Hoogerwerf, A., 'Despolitización y empobrecimiento de la ideología. Un análisis teórico' (Depoliticization and decline of ideology. A theoretical analysis), in: *Revista Española de la Opinión Pública*, núm. 16, abril-junio 1960.
— Spanish translation of an article published in *Acta Politica*, 1 (1965/66), pp. 21-35.
- 63 Mokken, R. J., 'Dutch-American comparisons of the 'sense of political efficacy': some remarks on cross-cultural 'robustness' of scales', in: *Acta Politica*, 4, (1968/69), pp. 425-448 (Abstract in English, p. 482).
— paper presented at the International Conference on Comparative Electoral Research, Ann Arbor, Michigan, 1967.

Verkiezingsanalyses/Election studies

- 64 Bruyn, L. P. J. de, en Peter Bosman, *Verkiezingen in Oostelijk Flevoland*. Eerste resultaten van een onderzoek rond de verkiezingen voor de plaatselijke adviesraden. (Elections in Oost-Flevoland. First results of an election survey for the local 'Councils of Advice'), Nijmegen 1969, — 40 pp.
— first results of a survey conducted by the Institute for Political Science, Nijmegen University.

INTERNATIONALE POLITIEK/INTERNATIONAL POLITICS

Theorie der internationale betrekkingen/Theory of international relations

- 65 Baehr, P. R., 'De macht van kleine staten'. (The power of small states), in: *Macht, machthebbers, machtelozen*, Meppel 1969, pp. 66-81.
- 66 Lijphart, A., *Paradigmata in de leer der internationale betrekkingen*. (Paradigms in the study of international relations), Amsterdam 1969, — 36 pp.
— development of international relations as a discipline since the Second World War.
- 67 Mazee, W. M., 'Methodologie van positiebepaling in de Verenigde Naties door stemvergelijking — Nederland en de apartheidskwestie in de Algemene Vergadering, 1952-1965'. (Methodology of determining positions in the U.N. by roll call analysis; the Netherlands and the issue of apartheid in the General Assembly 1952-1965), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 173-196. (Abstract in English, p. 225).
- 68 Niezing, J., 'Diplomatie: een organisatie in beweging — een evaluatie van literatuur'. (Diplomacy: an organization in transition — an evaluation of literature), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), pp. 139-172. (Abstract in English, p. 224-225).

Nederlands buitenlandse politiek/Dutch foreign policy

- 69 Alberts, A., *Het einde van een verhouding*. Indonesië en Nederland tussen 1945 en 1963. (The end of a relationship. Indonesia and the Netherlands between 1945 and 1963), Alphen aan de Rijn 1969, — 142 pp.
- 70 Baehr, P. R., 'Kamerleden in regeringsdelegaties: een oud probleem opnieuw bezien' (Members of parliament in delegations to international organizations: reconsideration of an old problem), in: *Acta Politica*, 5 (1969/70), pp. 3-19. (Abstract in English, p. 101).
- 71 Niezing, J., 'Diplomatie: een organisatie in beweging. Enig statistisch

materiaal m.b.t. de Nederlandse buitenlandse dienst.' (Diplomacy, an organization in transition. Some statistical data relating to the Dutch foreign service), in: *Acta Politica*, 4 (1968/69), p. 248-274. (Abstract in English, p. 355-356).

Oorlog en vrede/War and Peace

- 72 Burg, F. van den, 'Geweldstructuur in 40 ontwikkelingslanden in de periode 1950-1967' (Structure of violence in 40 developing countries, 1950-1967), in: *Acta Politica*, 5 (1969/70), p. 20-42. (Abstract in English, p. 102-103).
- 73 Leurdijk, J. M., 'De niet-kernwapenlanden en de proliferatie van kernwapens' (The non-nuclear weapon countries and the proliferation of nuclear weapons), in: *Internationale Spectator*, 23 (1969), pp. 1683-1716.
— discusses the impact of technological and economic developments on the spread of national nuclear capabilities.
- 74 Niezing, J., *War, Disarmament and Sociology*, Rotterdam, 1969.
— a collection of seven essays on problems of war, disarmament, etc.
- 75 Niezing, J., 'On the history of disarmament negotiations: some sociological comments', in: *Internationale Spectator*, 23 (1969), pp. 1237-1250.
— lecture 2nd Pugwash International Summer School on disarmament and Arms Control, 1968.
- 76 Niezing, J., 'Arms and disarmers: a false dichotomy reconsidered — some tentative designs', in: *Mens en Maatschappij*, 44 (1969), pp. 287-298.
— paper IPRA conference.
- 77 Nobel, J. W., 'Conflictstructuren en het Europese veiligheidssysteem' (Conflict structures and the European security system), in: *Oost-West*, 8 (1969), pp. 88-96.
- 78 Nobel, J. W., 'Werkt de afschrikking nog? (Is deterrence still effective?)', in: *Oost-West*, 8 (1969), pp. 316-323.
— the paradox of Schellings 'balance of deterrence' applied to the present situation in Europe.
- 79 Röling, B.V.A., 'Polemological aspects of deterrence', in: *Honderd Jaar Hogere Krijgsschool, 1868-1968: verslag van het congres 'Afschrikking en ontspanning'*, 's-Gravenhage 1969, pp. 109-161.
- 80 Wapenontwikkeling, huidige en toekomstige — speciaal nummer van *Wetenschap en Samenleving*, december 1968.
— special issue of the journal 'Wetenschap en Samenleving' about present and future developments of armaments.
- 81 Zonnenberg, J. M. E. M. A., 'De relatie natie - vrede, bijdrage tot een verwaarloosde discussie' (the relation nation - peace, contribution to a neglected debate), in: *Oost-West*, 8 (1969), pp. 103-111.

AUTEURSREGISTER BIBLIOGRAFIE/AUTHOR INDEX BIBLIOGRAPHY

Alberts, A. 69	Braam, G. P. A. van 4
Alderwegen, C. H. van 33	Breuer, F. J. L. I. 5, 6
Baehr, P. R. 65, 70	Bruyn, L. P. J. de 64
Bergh, G. van Benthem van den 19	Burg, F. van den 72
Berting, J. 3	Burkens, M. C. 26
Boekestijn, C. 58	Cramer, N. 36
Boskma, P. 58	Daalder, H. 11
Bosman, P. 64	Defares, P. B. 59

- Donner, A. M. 34
 Doorn, J. A. A. van 12, 13
 Drees, W. 24
 Drooglever Fortuijn, A. B. 7,8
 Duijn, R. van 20
 Ellemers, J. E. 9, 14
 Fortuijn, A. B. Drooglever 7, 8
 Galen, J. Jansen van 47
 Godschalk, J. J. 51
 Goede, B. de 40
 Harmsen, G. 21
 Hartog, F. 48
 Hoeven, P. J. A. ter 60
 Hoogerwerf, A. 34, 45, 60, 62
 s'Jacob, E. H. 27
 Jansen van Galen, J. 47
 Koomen, W. 52
 Koopmans, T. 41
 Kroes, R. 49
 Kuijpers, G. 37
 Lammers, G. J. 53
 Lanting, A. 42
 Leurlijk, J. H. 73
 Lipschits, I. 54
 Lijphart, A. 25, 50, 66
 Maarsseveen, H. Th. J. F. van 28, 29,
 31, 40
 Mazee, W. M. 67
 Meijer, J. W. L. 22
 Mokken, R. J. 63
 Niezing, J. 68, 71, 74, 75, 76
 Nobel, J. W. 77, 78
 Nooij, A. T. J. 55
 Nordholt, H. G. Schulte 46
 Nordholt, E. E. 44
 Nijhoff, P. 10
 Praag, E. van 59
 Prakke, L. 43
 Puchinger, G. 32
 Raalte, E. van 1
 Reinsma, R. 35
 Ringnalda, G. 38
 Röling, B. V. A. 79
 Scholten, G. H. 38
 Schulte Nordholt, G. H. 46
 Stam, A. 23
 Swaan, A. de 15
 Swinkels, J. 4
 Valkenburgh, P. 16, 44
 Velzen, H. H. E. Thoden van 17
 Verkuijl, J. 46
 Vree, J. K. de 18
 Vonhoff, H. J. L. 2
 Willems, L. F. M. 52
 Zonnenberg, J. M. E. M. A. 81

LITERATUUR

HET JAAR TWEEDUIZEND*

door I. Th. M. Snellen

INLEIDING

Wie wel eens met een multi-disciplinair samengestelde groep een lange-termijn-prognose over een min of meer breed terrein heeft trachten op te stellen, weet hoe zeer men in een dergelijk gezelschap behoefte heeft aan een 'praatpapier'. Zonder een basisdocument als raamwerk voor de speculaties vanuit de verschillende specialistische gezichtshoeken lopen de deelnemers het gevaar, in sterk uiteenlopende orden van grootten te denken omtrent de basisvariabelen, waarop hun deel-prognoses moeten aansluiten en het totaalbeeld uit het oog te verliezen. Door als aanzet voor de discussie expliciete schattingen van de basisvariabelen te geven splitst men haar meteen toe op de werkelijk relevante onderwerpen, geeft men de deskundigen op deelgebieden de gelegenheid hun prognoses onderling in overeenstemming te brengen en komt men op betrekkelijk snelle wijze tot resultaten.

De door de *American Academy of Arts and Sciences* in 1965 geïnstalleerde 'Commission on the year 2000' kwam dan ook in haar eerste voltallige zitting tot de bevinding dat een voorlopige schets van enkele basislijnen een nuttige kapstok zou kunnen zijn voor haar discussie. De keuze voor het samenstellen van deze schets viel op het Hudson Institute, waarvan Herman Kahn directeur is. Het was een nogal voor de hand liggende keuze, omdat de gegevens voor de schets evenzovele voor de strategie uiterst belangrijke variabelen zijn en het Hudson Institute zich al vele jaren op het traceren en bestuderen van strategische ontwikkelingen had toegelegd. Het resultaat van de opdracht is in een lijvig boekwerk in Nederlandse vertaling onder de titel *Het jaar 2000* uitgegeven. De ondertitel noemt het boek een 'raamwerk voor speculatie' hetgeen gezien het bovenstaande vanzelf spreekt. Toch is het goed zich bij lezing van het werk te blijven realiseren, dat de schrijvers geen speculatie over de toekomst hebben willen geven, maar uitsluitend een raamwerk voor een dergelijke speculatie ten behoeve van de discussies in de 'Commission on the year 2000'.

Daniel Bell, voorzitter van de Commissie, waarschuwt in zijn Inleiding tot het boek ook nog met nadruk dat het geen oefening in profetie is, maar een poging, de grenzen van de sociale keuzemogelijkheden aan te geven. Daarbij gaat men er vanuit dat deze mogelijkheden voor kortere of langere tijd beperkt zullen blijven binnen bepaalde constellaties als de aanwezige hulpbronnen e.d. en beïnvloed worden door fundamentele ontwikkelingen als de bevolkingsgroei. Het is voldoende eens aan het opstellen van een prognose over een beperkt maatschappelijk terrein te hebben meegewerkt, zelfs als het een klein regionaal gebied betreft, om daardoor te hebben 'ervaren', hoeveel 'variabelen' over langere tijd vastliggen. Vreemd genoeg ziet men de betekenis hiervan dikwijls duidelijker vóórdat politieke beslissingen worden genomen, dan wanneer men 'achteraf' (d.w.z. na de beslissingen) prognoses opstelt. Vaak dezelfde critici die betogen dat wij generaties lang opgeschept zullen zijn met de gevolgen van de politieke keuze die wij vandaag doen, staan uiterst sceptisch tegenover de mogelijkheden, maatschappelijke ontwikkelingen op langere termijn te prognosticeren op basis van de beperkingen die uit keuzen in het verleden voortvloeien.

* N.a.v. Herman Kahn en Anthony J. Wiener, *Het jaar 2000*. Een raamwerk voor speculatie over de komende dertig jaar. Deventer (Kluwer), 1968.